

Täysistunto

Tiistai 5.11.2024 klo 14.00—17.43

10. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi koulumatkatukilain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 177/2024 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Jussi Halla-aho: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 10. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sivistysvaliokuntaan.

Keskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 30 minuuttia. Jos puhujalistaa ei tässä ajassa ehditä käydä loppuun, asian käsittely keskeytetään ja sitä jatketaan muiden asiakoh-
tien jälkeen. — Ministeri Bergqvist, olkaa hyvä.

Keskustelu

14.02 Liikunta-, urheilu- ja nuorisoministeri Sandra Bergqvist(esittelypuheenvuoro):

Arvoisa puhemies! Esityksessä esitetään muutettavaksi koulumatkatukilakia siten, että koulumatkatukioikeus rajataan koskemaan ensi vuoden elokuusta alkaen maksuttomaan koulutukseen oikeutettuja opiskelijoita. Esitys liittyy hallituksen vuosia 2025—2028 koskevaan julkisen talouden suunnitelmaan ja siihen liittyviin menosopeutustarpeisiin. Esitys liittyy valtion ensi vuoden talousarvioesitykseen.

Ärade talman! I samband med vårens ramria vändes det på alla stenar för att hitta olika åtgärder för att balansera ekonomin. En av åtgärderna är lagförslaget som nu presenteras. Då resurserna är knappa måste vi noga överväga vilka stödformer staten står för och vad som kan finansieras på annat sätt. Det här lagförslaget tryggar rätten till stöd för skolresor för de yngsta studerandena, studerande som omfattas av den avgiftsfria utbildningen.

Koulumatkatuen tarkoitus on tukea pitkistä koulumatkoista aiheutuvia kustannuksia. Maksuttoman koulutuksen piirissä olevilla opiskelijoilla edellytyksenä on, että yhdensuuntainen koulumatka on vähintään seitsemän kilometriä. Maksuttomaan koulutukseen oikeutetuilla opiskelijoilla tarkoitetaan niitä opiskelijoita, jotka ovat oppivelvollisuuslain mukaan oikeutettuja maksuttomaan koulutukseen. Muita kuin maksuttomaan koulutukseen oikeutettuja opiskelijoita voivat olla esimerkiksi sellaiset opiskelijat, jotka ovat suorittaneet jo yhden toisen asteen tutkinnon eivätkä kuulu oppivelvollisuuden piiriin. Heitä voivat olla myös opiskelijat, jotka opiskelevat oppilaitoksessa, joka ei kuulu maksuttoman koulutuksen piiriin.

Nykytilanteessa maksuttomaan koulutukseen oikeutetut opiskelijat ja muut kuin maksuttomaan koulutukseen oikeutetut opiskelijat saavat koulumatkatukea osittain eri edellytyksin. Esityksen mukaan koulumatkatukioikeus rajataan koskemaan maksuttomaan kou-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 110/2024 vp

lutukseen oikeutettuja opiskelijoita. Muutoksen arvioitu nettosäästö olisi julkisen talouden suunnitelman mukaisesti kahdeksan miljoonaa euroa.

Koulumatkatukioikeus säilyisi muutoksen jälkeen edelleen oppivelvollisuutta suorittavilla opiskelijoilla, ja he voivat siis edelleen saada tukea pääsääntöisesti 20 ikävuoteen saakka. Koulumatkatuen saajia on tänä vuonna arviolta 111 000 opiskelijaa, ja suurin osa opiskelijoista saisi edelleenkin koulumatkatukea. Muutoksen seurauksena koulumatkatuen saajamäärä pienenesi 12 000 opiskelijalla. Nämä opiskelijat joutuisivat jatkossa kattamaan koulumatkoista aiheutuvat kustannukset itse.

Koulumatkatukioikeuden ulkopuolelle joutuvista arviolta noin 80 prosenttia suorittaa toista toisen asteen tutkintoa tai muita opintoja, jotka eivät kuulu maksuttomuuden piiriin ja ovat siksi maksuttoman koulutuksen ulkopuolella. Joukosta yli 6 000 opiskelijaa on 25-vuotiaita tai vanhempia. Koulumatkatukioikeuden poistamisen muilta kuin oppivelvollisuuslain mukaan maksuttomaan koulutukseen oikeutetuilta ei voida siten edellä mainituin perustein arvioida aiheuttavan kovinkaan laajamittaisia ja merkittäviä heikennyksiä nuorimpien opiskelijoiden taloudelliseen asemaan.

Arvoisa puhemies! Kun resurssit ovat niukat, meidän on harkittava tarkkaan, mitä valtion tulee maksaa ja mitä voidaan rahoittaa muilla tavoin. Ehdotus toteuttaa säästötavoitetta, mutta turvaa nykytilaa vastaavasti oppivelvollisten koulutuksen saatavuutta. Koulumatkatukioikeus kohdistuisi edelleenkin sitä eniten tarvitseville. Ehdotetut muutokset myös selkeyttävät järjestelmää ja helpottavat toimeenpanoa, kun koulumatkatuen myöntämisedellytykset olisivat jatkossa yhdenmukaiset.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Ledamot Ollikainen, varsågod.

14.07 **Mikko Ollikainen r:** Ärade talman! Inledningsvis ett stort tack till ministern för presentationen av den här propositionen till förslag till ändring av lagen om stöd för skolresor. Det begränsas nu till studerande som med stöd av läropliktslagen omfattas av avgiftsfri utbildning. Det här är ju en del av nästa års budget och också det som man har kommit överens om i ramrån, och på lång sikt är det tänkt att det ska sparas ungefär 8 miljoner per år.

Oikeus koulukyydityksiin rajoitetaan nyt ainoastaan niille, jotka ovat maksuttoman koulutuksen piirissä, ihan oppivelvollisuuslain mukaisesti. Tämä esimerkiksi Kelan näkökulmasta myös selkeyttää näitä kriteerejä, millä tavalla voidaan maksaa tätä koulukyyditystukea, ja tässä on myös vähintään seitsemän kilometrin raja.

Tämä on tosiaan yksi osa ensi vuoden talousarviota, ja kun tiukat ovat resurssit, niin tämä on osa tätä kokonaisuutta. On toki niin, että noin 12 000 opiskelijaa jää nyt ilman tätä tukea, mutta kuitenkin opiskelutukia voi saada 6 200 opiskelijaa, mikä taas voi osaltaan myös sitten kattaa näitä menoja, jotka tulevat matkoihin. — Kiitos esityksestä.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Suhonen, olkaa hyvä.

14.08 **Timo Suhonen sd:** Kiitos, arvoisa herra puhemies! Esityksen mukaan koulumatkatukioikeus rajataan koskemaan maksuttomaan koulutukseen oikeutettuja opiskelijoita. Esitys liittyy hallituksen vuosia 2025—2028 koskevaan julkisen talouden suunnitelmaan ja siihen liittyviin menosopeutustarpeisiin.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 110/2024 vp

Uudistuksella olisi esimerkiksi vaikutusta niihin lapsiin, joiden huoltajat ovat opiskelijoita ja saavat koulumatkatukea. Kelan tietojen mukaan koulumatkatukea saavia opiskelijoita, jotka saavat myös opintotukea huoltajakorotuksella, on vuonna 2024 ollut 1 000 henkilöä. Koulumatkatukioikeuden poistumisella olisi siten vaikutusta perheen taloudelliseen tilanteeseen ja sitä kautta huollettaviin lapsiin. Esitetty muutos asettaa oppivelvollisuuslaissa tarkoitettuun koulutukseen osallistuvat ja muut oppilaat eri asemaan ja on merkityksellistä siten yhdenvertaisuusperiaatteen kannalta. Esitetyllä muutoksella voi olla vaikutuksia alueelliseen yhdenvertaisuuteen ja koulutuksen saavutettavuuteen.

Koulumatkatukioikeuden säilyminen maksuttomaan koulutukseen oikeutetuilla opiskelijoilla sai kannatusta. Osa lausunnonantajista kiinnitti huomiota opiskelijoiden asemaa heikentävien muiden esitysten yhteisvaikutuksiin. Voimakkaimmin esitystä vastustivat opiskelijajärjestöt, jotka näkivät esityksessä useita kielteisiä vaikutuksia muun muassa opiskelijoiden toimeentuloon ja kouluttautumismahdollisuuksiin. Sosiaali- ja terveysministeriö nosti huomiona esille sen, että osa opiskelijoista saattaa turvautua toimeentulotukijärjestelmään. Lisäksi sosiaali- ja terveysministeriö nosti esille sen, että opiskelijoiden mahdollinen muuttaminen toiselle paikkakunnalle koulumatkatukioikeuden lakattua saattaa lisätä tarvetta turvautua sosiaaliturvajärjestelmään aiempaa enemmän.

Arvoisa puhemies! Olen huolissani siitä, miten tämän esityksen perustelut, jotka ovat taloudelliset säästöt, tuovat todellista säästöä, sekä olen erittäin huolissani siitä, miten tämä esitys vaikuttaisi niihin henkilöihin, joihin kohdistuu jo aiempia taloudellisia heikennyksiä ja leikkauksia, minkälaisia vaikutuksia on nuorten aikuisten opiskelun tuen heikkenemisen kautta valmistumiseen ja sitä kautta siirtymiseen työelämään. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Lohikoski, olkaa hyvä.

14.11 Pia Lohikoski vas: Arvoisa puhemies! Koulumatkatuki on järkevä investointi, sillä se parantaa koulutuksen saavutettavuutta ja madaltaa kynnystä lähteä opiskelemaan. Hallitus rajaa sen nyt kuitenkin vain maksuttomaan koulutukseen oikeutetuille, ja tässä nousee kyllä huoli niistä, joilla ei ole aiempaa toisen asteen tutkintoa, tai niistä, joiden syystä tai toisesta täytyy kouluttautua uuteen ammattiin. Monelle uudelleen kouluttautuminen on ainoa mahdollisuus, jos esimerkiksi vanhaa työtä ei ole enää olemassa tai uuden ammatin saaminen on olennaista työssäjaksamisen kannalta.

Hallituksen esitys tarkoittaa sitä, että noin 12 000 opiskelijaa joutuisi jatkossa kattaamaan koulumatkoista aiheutuvat kustannukset koulumatkatuen sijaan itse tai muualta tukea etsimällä. Lähes 90 prosenttia heistä on jälleen ammatillisen koulutuksen opiskelijoita, joten tämä on valitettavasti jälleen yksi amisleikkaus tässä hallituksen amisleikkauksien sarjassa. Tässäkään päätöksessä ei ole mietitty kokonaisuutta. Hallitus leikkaa opiskelijoilta samaan aikaan monesta suunnasta, yhteisvaikutuksia ei ole arvioitu tarpeeksi, ja vaarana on, että nämä leikkaukset kasaantuvat samoille ja kaikkein heikoimmassa asemassa oleville opiskelijoille eli juuri heille, joiden kynnyksiä opiskella meidän päättäjiä pitäisi madaltaa, ei nostaa. Nousee esiin kysymys, miksi hallitus haluaa kaikin mahdollisin keinoin hankaloittaa työikäisten oppimista. Muistamme kyllä aikuiskoulutustuen lakkautuksen, ja nyt amisleikkausten kohdentaminen juuri, kuulemma, niille, jotka eivät ole oppivelvollisuusikäisiä.

Tämä on todella iso ja valitettava suunnanmuutos suomalaisessa koulutuspolitiikassa, mutta sitä ei oikeastaan perustella avoimesti yhtään mitenkään. Hallitus leikkaa työikäis-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 110/2024 vp

ten koulutusmahdollisuuksista monella rintamalla, ja tämä osoittaa kyllä täydellistä aikuis-koulutuspoliittisen vision puutetta hallitukselta. Tämä on lyhytnäköistä ja suorastaan typerää aikana, jolloin työelämä muuttuu nopeasti ja tarvitsisimme jatkuvasti uudenlaista osaamista ja oman osaamisen päivittämistä.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Koponen, olkaa hyvä.

14.13 Ari Koponen ps: Arvoisa herra puhemies! Julkinen talous on haastavassa tilanteessa, ja tämän hallituksen pyrkimys on kääntää suunta. Tämä vaatii säästöjä sieltä, mistä niitä voidaan hakea. Tässä esityksessä siis muutettaisiin koulumatkatukea siten, että rajataan koulumatkatuki maksuttomaan koulutukseen oikeutetuille opiskelijoille. Mielestäni kysessä on hyvinkin kohtuullinen muutos, jolla haetaan kahdeksan miljoonan vuotuiset säästöt vuoteen 26 mennessä.

Puhemies! Välillä kuulen puhetta, että mitä järkeä on säästää vain joitain miljoonia, kun vaikkapa soteen menee kuitenkin miljardeja lisää koko ajan. Uskon, että juuri tällainen ajatus on osaltaan johtanut siihen, että taloutemme tila on paisunut tällaiseksi kuin se nyt on. Vanha hollantilainen sananlasku sanoo, että pienistä puroista syntyy iso joki. Tämä on hyvä sisäistää myös Suomessa, kun valtiontaloutta ja säästöjä tarkastellaan.

Puhemies! Esitys on kohtuullinen sekä kannatettava, ja maksuttomaan koulutukseen oikeutetut opiskelijat ovat myös jatkossa oikeutettuja koulumatkatukeen. Ja täytyy muistaa, että tämä hallitus tulee satsaamaan koulutukseen merkittäviä määriä näinkin haastavassa taloudellisessa tilanteessa, esimerkiksi peruskouluun 200 miljoonaa.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Hoskonen, olkaa hyvä.

14.15 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa herra puhemies! Tämä lakiesitys on varsin ristiriitainen. Ymmärrän toki sen, että valtiolla on ankarat säästövelvoitteet ja velanottohan on pysäytettävä, se on selvä asia, ja tässä pitää löytää nyt tasapaino sen välille, mikä on järkevää ja mikä ei ole järkevää. Ymmärrän, että sellaisilla nuorilla, jotka pystyvät itse järjestämään omia kyytejään ja asuvat taajaman lähellä, tämä ei liene ongelma. Mutta sitten kun mennään pitkiin matkoihin ja pieniin lapsiin varsinkin maaseutuolosuhteissa, koskee myös tätä eteläistä Suomea, tämä suurpetotilanne on niin karannut käsistä, että toivon, että te, valiokunta ja arvoisa ministeri, otatte tämän asian vakavasti. Sudet juoksevat tänä päivänä lasten koulureittejä pitkin, ja niitä läheltä piti -tilanteita on niin monta kotikunnassani Ilomantsissa ollut, että tämä hyvä tuuri ei voi pitkään enää jatkua. Sattuu se päivä, jolloin joku pieni ihminen menettää henkensä. Niitä läheltä piti -tilanteita olen kuullut olleen monia sekä kotikunnassani että eri puolilla Suomea, ja täällä Etelä-Suomessa olette saaneet nauttia tämän susikannan leviämisen takia nyt näistä samoista eläimistä, kun ne pyörivät teidän kotipihoillanne ja takapihoillanne. Olen erittäin huolissani tästä tilanteesta.

Toinen asia, joka tähän liittyy, liittyy näihin koirasusiin, kun nyt tätä asiaa ei tunnu tässä valtakunnassa kukaan hoitavan eikä siitä välittävän. Maa- ja metsätalousministeriöön on tästä välitetty viestiä sen sata kertaa. Nämä koirasudet ovat se todellinen riski, koska ne tulevat pihoille ja näille lasten koulureiteille. Kotini pihalla, noin 40 metriä talon seinästä, mistä lapset menevät aamulla kouluun, muutama vuosi sitten susilauma kävi yöllä pyörähtämässä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 110/2024 vp

Arvoisa ministeri, kun tätä lakia nyt viedään valiokuntiin, niin toivon, että te omalla panoksellanne, ja myös se valiokunta, joka tästä mietinnön antaa, otatte nämä pienet lapset huomioon, niin että yhdenkään lapsen ei tarvitse pelätä siellä koulutien varressa. Antakaa heille se oikeus siihen kyyditykseen sieltä kotoa turvallisesti sinne koulun pihalle ja takaisin, ettei käy se vahinko. Tälle asialle voimme tehdä nyt jotakin, mutta varjelkoon sitä päivää, että jotain ikävää tapahtuu, ja se on teidän vastuullanne, arvoisa ministeri. Toivon, että toimitte jämäkästi.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Kalmari, olkaa hyvä.

14.17 Anne Kalmari kesk: Arvoisa herra puhemies! Ministeri tuossa esittelyssään sanoi, että tämä ei koske kuin 12 000:ta opiskelijaa — 12 000:ta opiskelijaa, jotka haluaisivat rakentaa Suomea, valmistua ammattiin, olla tulevaisuuden työntekijöitä. Pohdin sitä, arvoisa hallitus, että vaikka meidän pitää säästää, niin eikö meillä kaikilla tulisi olla intressi siitä, että kun tämä maa lähtee vielä nousuun, niin meillä on työntekijöitä. Jos tämä hallitus ei halua ulkomaisia työntekijöitä, niin soisi, että he mahdollistaisivat sitten sen, että syrjäseutujenkin ihmiset voisivat olla tulevaisuuden työntekijöitä.

Tämä esitys ei koske lainkaan taajamia, mutta se koskee niitä tuhansia ihmisiä, joille liikkuminen on taloudellisesti erittäin raskasta, kun koulumatkatuki lähtee. Aina se valinta siihen oikeaan ammattikoulutukseen tai koulutukseen ei osu ensimmäisellä kerralla oikein, ja soisi, että nekin ihmiset pystyisivät kouluttautumaan, jotka ovat väärin ensimmäisellä kerralla valinneet.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Talvitie, olkaa hyvä.

14.18 Mari-Leena Talvitie kok: Arvoisa puhemies! Tässä hallituksen esityksessä koulumatkatukioikeus tosiaan rajataan koskemaan maksuttomaan koulutukseen oikeutettuja opiskelijoita. Suomessa maksuton koulutus on meidän perusarvojamme. Tässä niukassa taloudellisessa tilanteessa hallitus rajaa euroja nimenomaan siihen koulutukseen ja sen saatavuuteen ympäri Suomen ja nimenomaan niin, että alle 20-vuotiaat saavat jatkossakin koulumatkatukia.

Arvoisa ministeri sanoi tässä esittelypuheenvuorossaan hyvin, että kun resurssit ovat niukat, niin on harkittava tarkoin, mitä sitten voidaan maksaa yhteisistä varoista ja euroista, ja kyllä mitä tulee niihin yhteisiin säästöihin, se yhdeksän miljardia euroa koostuu kymmenistä ja sadoista miljoonista euroista. Tänä vuonna on käytetty tähän noin 10 miljoonaa euroa, ensi vuoden säästö on tästä asiasta noin kahdeksan miljoonaa euroa.

Sinänsä, kun vaikeita valintoja on tehtävä, näen, että on tärkeätä, että priorisoimme alle 20-vuotiaita opiskelijoita. Siinä mielessä edustaja Hoskoselle voin sanoa äskeiseen puheenvuoroon liittyen, että huoli pois, käsittelemme tätä sivistysvaliokunnassa. Alle 20-vuotiaat opiskelijat ja oppilaat ovat edelleen koulumatkatuen piirissä, ja joko he saavat koulumatkaan tukea, jos käyttävät seutuliikennettä tai vastaavaa, tai sitten heille koulukyydit järjestetään.

Näille henkilöille, jotka ovat olleet yli 20-vuotiaita ja ovat saaneet tätä koulumatkatukea, on tosiaan noin 10,5 miljoonaa euroa tänä vuonna maksettu, ja tuensaajia on ollut 23 637. Laskin, että se on keskimäärin noin 440 euroa per opiskelija. Nämä henkilöt ovat tosiaan matkustaneet huomattavasti enemmän omalla autolla, ja on tuettu sitten sitä oman

Pöytäkirjan asiakohta PTK 110/2024 vp

auton käyttöä. Eli henkilöistä, jotka ovat saaneet tätä tukea yli 20-vuotiaana, seutuliikennettä on käyttänyt ainoastaan 15 prosenttia ja Matkahuollon käyttäjiä on ollut 9 prosenttia, eli niin sanotusti suurin osa ei ole ollut seutuliikenteen ja Matkahuollon liikenteen varassa vaan oman auton käyttäjiä. Jatkossakin näin tulee siis varmaan olemaan, mutta ymmärrämme, että rajaukset ovat tarpeen, ja se on siinä mielessä kannatettava raja.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Lindén, olkaa hyvä.

14.22 Aki Lindén sd: Arvoisa herra puhemies! En ollut kirjoittanut tästä valmista puheenvuoroa etukäteen, mutta olen huolella kuunnellut tässä kollegoiden puheenvuoroja — minusta ne ovat ansiokkaita olleet, ja haluan eräitä asioita tässä kommentoida.

Ehkä tämä leikkauksena ei ole niitä kaikkein kohtuuttomimpia, joita olemme nykyiseltä hallitukselta nähneet, mutta tässä tämä leikkaamisen filosofia, että kun 104 miljoonaa — sen summan löysin tuosta esittelystä — on se koulumatkatuen kokonaisuus, niin kun sieltä leikataan sitten se kahdeksan miljoonaa tai jopa 10 miljoonaa, niin sen voisi varmasti tehdä monella eri tavalla. Nyt se on päätetty tehdä sillä tavalla, että leikataan osalta kokonaan se tuki ja muiden osalta ei kosketa. Sain ihan samanlaisen jakolaskutuloksen kuin edustaja Talvitie tuossa äsken, että 440 euroa vuodessa, mutta toisessa kohdassa summaksi tulee 700 euroa, nimittäin siitä, että kun kahdeksan miljoonaa euroa leikataan 12 000 henkilöltä, niin siitä tulee 700 euroa. No, kumpi se nyt on, niin tämän suuruusluokan asioista joka tapauksessa on kysymys.

Tässä edustaja Koponen pohdiskeli sitä, onko joku leikkaus liian pieni valtiontalouden vaikeassa tilanteessa. Itse olen sitä mieltä, että kun valtiontaloutta sopeutetaan, niin kaikki asiat pitää käydä läpi. Ei mikään asia ole sinänsä liian pieni, mutta sellainen solidaarisuuden ajatus, että me eri tuloluokkia tässä yhteiskunnassa kohtelisimme sillä tavalla, että me ottaisimme enemmän sieltä, jossa ihmisillä enemmän on. Suomessa on 1 000 ihmistä, jotka ansaitsevat yli miljoona euroa vuodessa, ja 10 000 ihmistä, jotka ansaitsevat yli 250 000. Heitä me varjelemme, me emme koske millään tavalla heidän asioihinsa, mutta sitten me etsimme tällaisia yksittäisiä pienryhmiä, joilta me otamme 100 tai 200 tai 500 euroa vuodessa, eli siinä mielessä minusta täällä esitetty kritiikki on kyllä aiheellista.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Lohi, olkaa hyvä.

14.24 Markus Lohi kesk: Arvoisa puhemies! Täällä on minusta käytetty hyviä puheenvuoroja tämän koulumatkatuen tärkeydestä, ja erityisesti sanoisin, että tärkeydestä oppivelvollisille, niille, jotka ovat ilmaisessa koulutuksessa. On ymmärrettävä, että eihän se voi olla maksuton koulutus, jos koulumatkoihin menisi kohtuuttomasti rahaa, ja tämä on hyvä turvata. Nyt sitten ollaan esittämässä leikkauksia niille, jotka eivät kuulu näiden kriteerien piiriin. Olen kyllä itse ymmärtämässä hallituksen esitystä tässä taloudellisessa tilanteessa: jostakin on leikattava ja joitakin rajauksiahan on tehtävä.

On selvää, että aina kun leikataan, niin se tuntuu jossakin, ja tässäkin tapauksessa tietenkin voi ajatella, että se on negatiivinen asia. Mutta jotenkin ajattelisin niin, että me ollaan vähän liikaakin totuttu siihen, että valtio hoitaa kaiken. Vähän niin kuin lauluntekijä joskus on runoillut, että ”on valtio tullut kylään ja on siellä kuin kotonaan”, tai niin kuin Amerikan presidentinvaalien kynnyksellä englanninkielisissä maissa ruukataan sanaa, vähän kritisoida valtiota, että se puuttuu joka asiaan, ja kutsutaan sitä ”nanny stateksi” — vähän

Pöytäkirjan asiakohta PTK 110/2024 vp

niin kuin lastenhoitajat, hoidetaan kehdestä hautaan. Me ollaan totuttu vähän tämmöiseen täällä, ja meidän on tulevaisuudessa vain totuttava siihen, että ihmisten oma vastuu tulee lisääntymään tavalla tai toisella. Tässä se nyt tarkoittaa pientä joukkoa, jotka eivät enää saa sitä tukea, mutta tulee vielä paljon kovemmin. Joudumme tulevaisuudessa katsomaan, että me vastaamme kuitenkin ensi sijassa itse omasta taloudellisestakin hyvinvoinnistamme ja tulevaisuudestamme ja toimeentulostamme.

Sitten jos ja kun meillä on niitä, jotka eivät syystä tai toisesta itse kykene, tai me haluamme tukea kaikkia tasavertaisuudenkin näkökulmasta, että kaikki suomalaiset saavat, kaikilla on mahdollisuus kouluttaa itsensä niin pitkälle kuin motivaatiota ja päättää riittää, niin silloin meidän on järkevää rakentaa yhteiskuntaa, niin kuin me olemme rakentaneet, että kaikilla on koulutukseen mahdollisuus. Mutta se ei voi poistaa sitä omaa vastuuta kuitenkaan, että meillä on kykyä ja mahdollisuuksia itse kuitenkin vastata omasta tulevaisuudestamme ja taloudellisesta menestyksestämme ja tilanteestamme. Tätä omaa vastuuta itse kyllä vähän peräänkuuluttaisin nykyistä enemmänkin ja siksi olisin jopa tukemassa nyt tätä hallituksen esitystä. [Sheikki Laakso: Hyvä puhe!]

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Räsänen, Joona, olkaa hyvä.

14.26 Joona Räsänen sd: Arvoisa puhemies! Tällä on tästä asiakokonaisuudesta pidetty hyviä puheenvuoroja niin puolesta kuin vastaan. On totta, että jälleen käsittelemme yhtä toimenpidettä, jolla hallitus pyrkii valtiontaloutta tasapainottamaan. Tässä tapauksessa se sitten tarkoittaa koulumatkatukioikeuden pois ottamista reilulta kymmeneltätuhannelta henkilöltä, ja heillehän tämä on suora leikkaus. Näinhän se on, ei siitä pääse yli eikä ympäri.

Toisaalta on sitten hyvä todella hahmottaa sekin, niin kuin täällä on moni todennut, että jos tämä koulumatkatukioikeus nyt luotaisiin tähän yhteiskuntaan täysin puhtaalta pöydältä, niin mikä olisi todennäköisyys, että se rajattaisiin juuri sillä tavalla kuin nyt hallitus esittää, eli tuki kohdennettaisiin heihin, jotka ovat maksuttoman opetuksen piirissä. Pitäisin kohtuullisen todennäköisenä, että näin toimittaisiin. Siltä osin voi myös ymmärtää sitä pyrkimystä, joka hallituksella tässä on. Ja todella, kun nyt tästä noin kymmenestä miljoonasta puhutaan, on varmasti niin, että tämän järjestelmän sisällä tämä säästö oltaisiin voitu tehdä toisinkin. Mutta, arvoisa puhemies, olen kyllä itse taipuvainen ajattelemaan, että tämä säästö todellakaan nyt ei ole sieltä haitallisimmasta päästä, jota tämä hallitus tänne kyllä roppakaupalla on tuonut. Siltä osin tämä on ymmärrettävä.

Mutta olisin kyllä ministeriltä kysynyt, kun varmaan vielä saatte puheenvuoron, että kun tämä todella ei ole ainoa toimenpide, joka nyt haitallisesti kohdistuu opiskelijoihin, niin onko arvioitu, millä tavalla nämä eri toimenpiteet vaikuttavat — niin meidän koulutusjärjestelmään kohdistuvat leikkaukset siellä ammatillisella, toisella asteella, tänne opintososiaaliin etuuksiin kohdistuvat leikkaukset, joita hallitus tekee, kuin sitten vielä siihen päälle tämä koulumatkatuen oikeuden rajaaminen — että mikä näiden yhteisvaikutus on. Miten ministeri ajattelee, että näiden kaikkien yhteisvaikutuksena nyt sitten suomalainen opiskelija tulevaisuudessa kykenee hoitamaan sen tehtävän, joka hänellä on, eli kykenee toisaalta opiskelemaan?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Ja ministeri Bergqvist, kolme minuuttia, olkaa hyvä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 110/2024 vp

14.28 Liikunta-, urheilu- ja nuorisoministeri Sandra Bergqvist: Arvoisa puhemies! Kiitos paljon erittäin hyvistä puheenvuoroista. — Se syy tähän muutokseen on tietysti Suomen taloudellinen tilanne. Tiedetään, että joudumme säästämään ja leikkaamaan yli yhdeksän miljardia euroa, ja siihen tarvitaan sitten kaikki keinot. Kun käydään läpi erilaisia vaihtoehtoja, mitä meillä on, joudumme tekemään erilaisia päätöksiä ja priorisoimaan asioita. Ja kun kävimme tämän asian läpi, tulimme siihen päätökseen, että turvataan ne, jotka kuuluvat maksuttoman koulutuksen piiriin, ja että niille, jotka eivät kuulu tähän, tämä ei ole sillä tavalla kohtuutonta, ja niin joudumme tekemään tämäntyyppisen leikkauksen. Se ei tietenkään ole mitenkään kivaa leikata, ei kenestäkään, mutta meidän tehtävämme tässä tilanteessa on myös turvata juuri näiden nuorten tulevaisuutta niin, että me emme jätä heille isoja velkoja vaan pystymme myös purkamaan niitä velkoja, mitä on otettu vuosien varrella.

Edelleen on mahdollista saada opintotukea, ja edelleen näiden nuorten, jotka nyt jäävät ilman tätä matkakorvausta, on mahdollista nostaa opintolainaa. Täytyy myös muistaa, että yli puolet niistä, joita nyt tämä uudistus koskee, on yli 25-vuotiaita. Se tarkoittaa siis, että tässä piirissä on myös paljon aikuisia ihmisiä, jotka haluavat ehkä kouluttautua uudestaan tai lähteä uudelle polulle ja joilla on ehkä parempia mahdollisuuksia kuitenkin maksaa näitä matkoja itse.

Tulossa on myös opintotuen kokonaisuudistus, ja siellä käydään läpi myös koko tämä matkakorvausjärjestelmä. Tänä päivänä, kuten tässä kuultiin, yli sata miljoonaa menee näihin matkakorvauksiin, joten se on aika iso potti, ja tulemme varmasti käymään läpi näitäkin asioita sen kokonaisuudistuksen yhteydessä.

Tähän edustaja Räsänen kysymykseen, onko kokonaisarviointi tehty: Erilaisia arviointoja on tehty, mutta siihen ei ole otettu mukaan sitä, että opintolainan määrä on nyt noussut. STM:ssä kuitenkin tehtiin tällainenkin arviointi, ja jos otetaan se mukaan tähän, niin se vaikutus ei ole kovin iso, ja se on tietysti hyvä asia.

Mutta kun puhutaan opiskelijoiden mahdollisuuksista, niin tammikuussa saadaan työryhmän loppuraportti siitä kokonaisuudistuksesta, ja sitten puoliväliriihessä varmasti tehdään päätöksiä, mihin suuntaan sitten mennään ja millaisia uudistuksia on edessämme.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sivistysvaliokuntaan.